

[Link til universet](#)

Grammatik – helt i kage

Univers	Lutter lagkage, Den store bagedyst (1) og Matador på menuen (2)
Type(r)	Univers med podcast og tv-udsendelse
Fag	Dansk og madkundskab
Målgruppe	4.- 10. klasse
Nøgleord	Kage, sproglig bevidsthed, fagsprog, grammatik i kontekst, fremstillingsformer, instruktioner, morfemer,

Universet *Grammatik - helt i kage* inddrager både podcasten *Lutter lagkage*, madprogrammet *Matador på menuen (2)* og første afsnit af *Den store bagedyst (1)*

Fagligt fokus

Hvordan er mundfølelsen, når du spiser en vaniljekrans, hvilket sprog kendetegner en bageopskrift, og hvorfor siger folk på tv 'min surdej'? Med universet kommer dine elever både til at spise kage og stille mange meningsfulde spørgsmål om sprog, grammatik og bagværk. Inviter elevernes viden om og oplevelser med kage ind i grammatikundervisningen. Samtidig kan I blive klogere på det sprog, som knytter sig til forskellige kagetekster fx opskrifter, anmeldelser og artikler, som trækker på forskellige fremstillingsformer. Bring også smagssansen i spil. Hvem har ikke lyst til både at smage på de søde sager og lege med beskrivende og sanselige formuleringer? Endelig kan du inddrage mere et praksisfagligt og tværfagligt element, hvis din klasse kaster sig ud i at designe, bage og tegne en signaturmuffin - lige som de allerførste deltagere i 'Den store bagedyst'. I første omgang kommer klassen til at lytte til 'Lutter lagkage' - en lækker episode af podcastserien 'Klog på sprog', hvor både sprog- og kageeksperter gør os klogere på kagelingo.

Teksters sprog fortæller noget om deres formål, den situation vi bruger dem i samt relationen mellem afsender og modtager. Bruger vi fagsprog eller dagligdagssprog? Bruger vi metaforer, eller mener vi det helt bogstaveligt? Så selv om feltet – altså tekstens indhold er kage, ja så kommer dine elever til at undersøge og producere vidt forskellige tekster om kager, som benytter sig af forskellige sproglige ressourcer alt efter om formålet er at instruere, beskrive eller vurdere.

Du kan benytte kapitelsæt ved de enkelte tv-udsendelser og/eller elevark med skriveramme/modeltekst, som kan hjælpe dine elever i gang med grammatik i kontekst, hvor I undersøger autentiske tekster, lære nye funktionelle grammatikbegreber og taler sammen om sproglige valg og mønstre.

Ideer til undervisningen

Her er en række eksempler på, hvordan du kan arbejde med grammatik på flere niveauer ved at inddrage hele tekster og den kommunikationssituation, teksten indgår i.

Print kageplakat, sorter i kategorier og skriv overskrifter.

Kage-kategorisering

Ligegyldigt om vi kategoriserer hunde i racer, film i genrer eller kager i flødeskums-kager, wienerbrød eller rævekager, så benytter vi over- og underbegreber. Med et øje for kategoriseringer kan vi arbejde bevidst med at gøre vores tekst mere præcis og sproget mere varieret. På alle klassetrin kan eleverne sortere kager i forskellige bunker/kategorier.

Overbegreber

Underbegreber

1. Klip og sorter kageplakat i kategorier
2. Giv hver bunke en overskrift fx tærter
3. Beskriv kendetegn ved kategorierne
4. Klassen sammenligner kategorier
5. Skriv definition på kage og del hypoteser

Især inden for videnskab og i beskrivende fagtekster optræder fagbegreber og kategoriseringer. I udskolingen kan I læse artiklen 'Hvad er kage' på [Videnskab.dk](https://www.videnskab.dk). Artiklen kager rundt i det, når den forsøger at definere 'kage' i over og underbegreber.

Spis kage, og skriv en anmeldelse

Fastelavnsboller er en kagekategori, der som mange andre kager knytter sig en bestemt højtid. De kan både være lavet af vandbakkelse-, briochebolle- eller wienerdej. Fastelavnsboller kan være åbne eller lukkede, og de kan være fyldt med syltetøj, flødeskum eller vaniljecreme. I de store byer står mange gerne i kø for at sætte tænderne i årets bedste fastelavnsbolle. Derfor laver både influencere og magasiner guides til fx lækkersultne københavnere. Brug [BoBedre's guide](#) som modeltekst. Den er en argumenterende tekst, som også indeholder beskrivende afsnit med sansemættet sprog. Inden I selv spiser kage og skriver en anmeldelse, kan I lytte til podcasten 'Lutter lagkage' og selv blive klogere på begrebet mundfølelse vha. kapitelsættet. Nu kan eleverne endelig smage og notere: Form, farve, duft, tekstur, smag, ingredienser, fyld, pynt og mundfølelse, mens de nyder en kage sammen.

Brug CFU's elevark med skriveramme og modeltekst, som kan stilladsere elevernes skriveproces. I kan også finde andre typer kagetekster, hvor du sammen med eleverne laver en skriveramme ved at undersøge tekstens struktur og sprog. Du kan downloade skriverammen 'Den store kageguide' her: [Univers: Grammatik - helt i kage](#) under 'Vejledning til materialet'

Skriveramme: Den store kageguide

	Bageri/firma
	Fængende indledning Hvor? Kategorisering: hvilken slags kage?
	Beskrivelse af kage: farve, duft, konsistens, smag, ingredienser, mundfølelse
	Evaluerings: Udtryk positiv eller negativ ytring og 'call to action'

Du kan downloade skriveramme og modeltekst til 'Den store kageguide' her [Univers: Grammatik - helt i kage](#) under 'Vejledning til materialet'

Hvad kendetegner sproget i kageopskrifter?

Elever kan hurtigt spotte en kageopskrift, hvis de møder den, men hvilke sproglige mønstre og strukturer gør, den så let genkendelig? Lad eleverne finde forskellige kageopskrifter på nettet og lad dem notere mindst tre kendetegn, inden I sammen lytter til podcasten 'Lutter lagkage', der kan fungere som et fagligt loop/minilektion i

Lyt episoden Lutter lagkage i radioprogrammet 'Klog på sprog', som har fokus på kager, opskrifter, og det sprog der knytter sig til bagning.

sporg. Her undersøger værten moderne kagelingo sammen med en række eksperter - både dem, som ved noget om kage, sprog eller begge dele. Find hurtigt klippet '06 Sproget i opskrifter' ved hjælp af kapitelsættet. Sprogforsker, Eva Skafte Jensen fortæller her, at opskrifter har særlige sproglige kendetegn. De er instrukser, som benytter sig af bl.a. punktform, bydemåde og/eller s-passiv. Når der står "pisk", betyder det, at man skal bruge et redskab/piskeris til at binde luft. Disse kendetegn finder man også i andre tekster, som benytter sig af den instruerende fremstillingsform fx en vejledning til et brætspil.

Sproget i opskrifter

Indhold/ingredienser
Antal, mål, type

Trinvis beskrivelse

Handleverb i
imperativ (bydemåde)
Fx vask, skær, tænd
eller passiv (fx røres,
klippes, pyntes)

Tidsord
20 minutter, til sidst

Forbindere
Når, så, hvis ...

cfu

Brug et madprogram som fx Matador på menuen (2) til at hente sproglige ressourcer, når eleverne selv skal skrive vidt forskellige tekster om et felt fx en waleskringle.

Stilladseret skrivning om waleskringe

Madprogrammer er populære, fordi publikum både får en sanselig oplevelse, en madfortælling og en instruktion i, hvordan de kan kokkerere. I tv-udsendelsen Matador på menuen (2) får vi det hele plus lidt mere. Alle måltider i udsendelsen knytter sig til en scene i Matador, og efterfølgende skal et matadorpanel, som består af eksperter og superfans gætte konteksten og give publikum indsigt i, hvilken rolle retten/kagen spiller i serie såvel som i historien.

I slutningen af tv-udsendelsen bager værterne, Frederikke og James, en waleskringle. De er inspireret af en scene i andet afsnit af Matador, hvor Regitze spiser en walesbolle på Jernbanekroen, mens Agnes hygger sig med tjener Bold. Dine elever kan undersøge kagelingo i udvalgte klip ved hjælp af kapitelsættet, som sætter spot på det sprog værterne benytter, når de instruerer seerne i, hvordan man laver en waleskringle.

I kan også se klip fra udsendelsen, og noterer det, som værterne siger eller gør på tre fælles lister. Lad eleverne selv bestemme, hvilken type tekst de vil fremstille efterfølgende. Eneste båndspænd er at, en waleskringe skal spille en rolle. Det kan fx være en fiktiv beretning, en reportage fra et bageri, en tutorialvideo eller en beskrivende leksikonartikel som fx [Lex.dk: walesstang](https://lex.dk/walesstang).

Fidusen ved at samle ord på fælles lister, mens I ser klippet, er, at eleverne efterfølgende har mange sproglige ressourcer til rådighed, som de hver især ikke kunne finde på. Metoden er brugbar, når I laver fælles research om et hvilket som helst emne. Til det formål kan du bruge tekster i andre genrer, filmklip og billeder. De kan alle fungere som generatorer, der kan bidrage til et større ordforråd.

Se her et eksempel på, hvordan svarene til tre spørgsmål til tv-klip, kan blive en stor fælles ordbank med sproglige ressourcer. Farvekoder og begreber stammer fra SFL (Systemisk funktionel lingvistik)

Hvem eller hvad deltager i klippet?	Hvad gør deltagerne?	Hvor, hvorfor, hvornår?
Nominalgruppe/deltagere	Verbalgruppe/processer	Adverbielle led/omstændigheder
Frederikke syltetøj optøede hindbær kornene fra to vaniljestænger hindbærgele waleskringle flormelis husblas i blød og flødeskum gryde sigte	koges varmer op sætter sig sis hælder tykner tages ud er hævet piskes samler	for at give god smag til gele i ovnen køkkenet i silikoneformen oven på waleskringlen til afkøling

Nu er det let at komme i gang med at kombinere ordgrupper i de tre farver på forskellige måder. Det skaber deltagelsesmuligheder for alle – også de elever, som bøvler med skriftsproget eller har et begrænset ordforråd. Leg evt. videre med sætningerne. Du kan vise, hvordan eleverne kan gøre selv, ved at modellere. Her tænker du højt, mens du selv klæder sproget af og på ved tavlen, og skriver sætningerne, som bliver ...

ultrakorte eller megalange / fagsprogsagtige eller hverdagsagtige / konkrete eller abstrakte

1. Frederikke hælder den smeltede husblads i en gryde med hindbærssaft, så den kan tykne og blive til frugtgelé.
2. Hun pisker gelatine i den opvarmede frugtsaft.
3. Den tidligere bagedystvinder forbereder pynt til waleskringlen.

Se fx *Den store bagedyst (1)*, inden klassen designer, bager og tegner en signatur-muffin.

Kagedesign og Kagenavne

Undersøg kagenavne fx citron-måne, fastelavn(s)-bolle, napleons-hat, kardemomme-snurre eller Kaj-kage. Er det form, type, herkomst, indhold eller farve, som indgår i kagenavnet. Arbejd med rod morfemer og find evt. på et nyt kagenavn ved at sætte forskellige rod morfemer sammen. Endelig kan du inddrage et mere praksisfagligt og tværfagligt element, hvis I kaster jer ud i at designe, bage og tegne en signatur-muffin - lige som deltagerne gør i allerførste episode af 'Den store bagedyst'. I kan også lave de ikoniske bagedyst-tegninger og læse artiklen: [Har skabt mere end 1000 helt perfekte kager: De er bagedystens hemmelige stjerner.](#)

Supplerende materialer

Print, klip og sorter: [Kageplakat](#) i kategorier

Modeltekst: [BoBedre's fastelavnsbolle-guide](#)

Beskrivende fagtekst: [Lex.dk: walesstang](#)

Artikel: [dr.dk: Har skabt mere end 1000 helt perfekte kager de er bagedystens hemmelige stjerner](#)

Mere om grammatik i kontekst: [Grammatikdidaktik](#) (bog), [Grammatik i kontekst](#) (artikler) eller [Meningsfuld grammatikundervisning](#) (podcast)

Links til alle materialer i universet

Podcast: Klog på sprog - [Lutter lagkage](#)

Tv-udsendelse: [Matador på menuen \(2\)](#)

Tv-udsendelse: [Den store bagedyst \(1\)](#)

Hvis du har fået lyst til at vide mere om i grammatik i kontekst, så er bogen 'Grammatikdidaktik' et godt afsæt med både teori og konkrete eksempler.